

**Єлець О.П.**, к.е.н., доцент  
доцент кафедри економіки підприємства  
**Рибченко С.Л.**  
*Запорізька державна інженерна академія*  
oyelets@mail.ru

## **РОЛЬ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

**Єлець О.П., Рибченко С.Л. Роль технічного переоснащення в діяльності підприємства.** У статті визначено сутність технічного переоснащення підприємства, розглянуто вплив технічного переоснащення на виробничий процес та діяльність підприємства.

**Елец О.П., Рыбченко С.Л. Роль технического перевооружения в деятельности предприятия.** В статье определена сущность технического перевооружения предприятия, рассмотрено влияние технического перевооружения на производственный процесс и деятельность предприятия.

**Yelets O., Rybchenko S. The role of technical reequipment in the activity of enterprise.** In this article the essence of technical reequipment of enterprise is defined, influence on the production process and activity of enterprise is examined.

**Постановка проблеми.** На початку нового тисячоліття одним з основних факторів, що визначали рівень і темпи розвитку економіки в Україні, була сприятлива ринкова кон'юнктура, зумовлена високими світовими цінами на енергоресурси. При цьому, незважаючи на притік значних обсягів фінансових коштів від вивозу української сировини на світові ринки, спостерігалася відносно низька інвестиційна активність. Отримання коштів від експорту енергоносіїв знижувало мотивацію підприємництва до проведення переоснащення, модернізації та розвитку підприємств. Але сьогодні впровадження інновацій, спрямованих на підвищення якості продукції та зростання виробничих можливостей підприємства, стає необхідною умовою розвитку виробництва.

**Аналіз останніх публікацій.** Питанням технічного переоснащення на підприємстві присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: В.П. Александрова, О.І. Амоша, М.А. Віленський, В.М. Гончаров, О.П. Градов, Б.М. Гринчель, В.М. Гриньова, А.М. Золотарьов, М.О. Кизим, Д.С. Львов, М.В. Мельникова, Л.І. Нейкова, П.А. Орлов, В.С. Пономаренко, С.Г. Селіванов, Д.М. Черваньов, М.Г. Чумаченко, І.М. Акімова, Ф. Котлер, Ж.-Ж. Ламбен, М. Мак-Дональд, Дж. О'Шоннесі, І.Л. Решетнікова, О.М. Тімонін та ін.

**Метою** статті є дослідження технічного переоснащення та його впливу на діяльність промислового підприємства.

**Виклад основного матеріалу.** Технічне переоснащення і реконструкція виробництва втілюють поняття відшкодування, заміну і в цілому оновлення основних фондів, відображаючи один і той же процес введення в дію нових

засобів праці, більш прогресивних у технічному і більш ефективних у економічному відношенні, натомість виведених з виробництва застарілих. Технічне переоснащення здійснюється за різними напрямками: впровадження прогресивних технологій, механізація й автоматизація виробництва, модернізація обладнання, докорінна зміна організації виробництва та управління. Але першорядне значення на сучасному етапі розвитку економіки надається тим підприємствам, які дозволяють створити умови для випуску продукції на рівні кращих вітчизняних або світових зразків.

Економічні дослідження і накопичений господарський досвід свідчать про те, що сьогодні основою технічного переоснащення та реконструкції діючого виробництва є широке впровадження нових прогресивних технологій, комплексна автоматизація виробництва. Ці напрямки найефективніші. Сьогодні сприятливі кон'юнктурні можливості для інвестицій у технічне переоснащення виробництва багато в чому втрачені. У сформованій ситуації українська економіка все ще має у своєму розпорядженні інвестиційні ресурси, але при існуючому рівні економічних ризиків і низької рентабельності виробничої діяльності в ній недостатньо привабливих інвестиційних проектів. Сьогодні необхідно проводити технічну модернізацію української економіки та створювати умови для її успішного розвитку в довгостроковій перспективі. Ігнорування цього забезпечить неминучий інерційний посткризовий шлях розвитку держави, який поступово буде призводити до ще більшого відставання України від передових країн.

Адже високорозвинені держави, які зробили пріоритетним напрямком технічний розвиток виробництва, сьогодні займають перші позиції у світі за основними напрямками розвитку економіки.

Під технічним переоснащенням розуміють комплекс заходів з підвищення техніко-організаційного рівня виробництва, його механізації й автоматизації, з модернізації та заміни застарілого і фізично зношеного обладнання новим, більш продуктивним [6]. Відмінна його особливість полягає в тому, що при даній формі відтворення основних виробничих фондів оновлюється лише їх активна частина. У процесі технічного переоснащення можливе часткове перевлаштування побутових, складських і виробничих приміщень [3]. Залежно від масштабів оновлення активної частини основних виробничих фондів можуть бути виділені три види технічного переоснащення виробництва [3]:

1. Мале технічне переоснащення - модернізація діючої техніки, заміна невеликої частини застарілого обладнання, у виробництво впроваджується невелика кількість нового обладнання.

2. Середнє технічне переоснащення - механізація й автоматизація процесу виробництва, впроваджується прогресивне обладнання, замінюються групи фізично і морально застарілого обладнання.

3. Повне технічне переоснащення - комплексне оновлення переважної частини парку обладнання, що, як правило, зумовлюється високою фізичною і моральною зношеністю обладнання або переходом на принципово нову технологію виготовлення продукції.

Необхідність технічного розвитку підприємства є наслідком дій багатьох чинників, основними з них є: зростання складності виробів і їх номенклатури; необхідність підвищення якості продукції та її конкурентоспроможності; моральне старіння техніки й технології; необхідність вирішення завдань соціального розвитку колективу; потреба у заощадженні всіх видів ресурсів; необхідність охорони навколишнього середовища; зміни в організації виробництва, й в першу чергу тих, що є наслідком процесів спеціалізації й концентрації.

Організація заходів з технічного переоснащення повинна виходити з принципів, визначених у праці Сеніва Б.Г. «Після інвестиційний аналіз проектів реконструкції і технічного переоснащення діючих підприємств» [2]. Вони згруповані за двома ознаками, які наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Заходи та принципи технічного переоснащення підприємства

| Класифіційні ознаки                            | Принципи                                                       | Характерні особливості                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Організаційний аспект технічного переоснащення | Принцип відповідності стратегічним цілям розвитку підприємства | Будь-який проект, що реалізується підприємством обов'язково має стратегічну спрямованість. Це стосується і технічного переоснащення, яке має стратегічно-поступальний характер                                          |
|                                                | Принцип цілеспрямованості                                      | Діяльність з економічного чи технологічного розвитку підприємства має підпорядковуватись як головній меті так і визначеними місією підприємства цілям                                                                   |
|                                                | Принцип плановірності й безперервності                         | Технічне переоснащення - це складний процес, який має забезпечувати підприємству його відповідність науково-технічному прогресу, галузевим особливостям функціонування підприємства і саме носити безперервний характер |
| Змістовність процесу технічного переоснащення  | Принцип інноваційної спрямованості                             | Технічне переоснащення виробництва має відбуватись під егідою інноваційного оновлення.                                                                                                                                  |
|                                                | Принцип системності (комплексності)                            | Впровадження нового технічного озброєння має відбуватися у комплексі з навчанням та адаптацією до наявного технічного потенціалу підприємства тощо                                                                      |
|                                                | Принцип перспективності                                        | Під час впровадження автоматизованого виробництва необхідно чітко розуміти перспективність реалізації таких заходів на основі прогнозування підвищення вимог до якості, конкурентних переваг тощо                       |

Механізм управління процесом технічного переоснащення можна представити в ракурсі основних функцій управління (планування, організація, мотивація, регулювання та контроль), окресливши для кожної з них певні завдання [8].

Виходячи з цього, одне з найбільших підприємств у металургійній галузі ПАТ «Запоріжсталь» одне з перших у регіоні переходить до переоснащення комбінату, яке передбачає впровадження сучасних виробничих, енергозберігаючих, природоохоронних технологій. Будівництво конвертерного цеху - ключовий етап цієї програми. Компанія "Simense VAI" зобов'язується поставити для нього сучасні установки десульфітації чавуну, конвертери з комбінованою продувкою, двохпозиційні установки піч - ковш, вакууматори ковшового типу та інше необхідне обладнання. Новий технологічний комплекс забезпечить виплавку будь-яких вуглецевих марок сталі відповідно до вимог міжнародних стандартів і жорстких екологічних нормативів. Після введення нового виробництва в експлуатацію "Запоріжсталь" відмовиться від мартенівського способу виробництва. Оскільки передові конвертерні потужності дозволять значно розширити сортамент продукції, поліпшити якість поверхні прокату, структури і властивостей металу при значній економії газу та інших енергетичних і сировинних ресурсів. Очікується підвищення конкурентоспроможності нашої сталевих продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Що, в свою чергу, позитивно вплине на вирішення низки соціальних завдань, у тому числі і підвищення заробітної плати працівникам підприємства, поліпшення умов їх праці, розширення спектру соціальних гарантій. І що важливо, з переходом з мартенівського на конвертерне виробництво значно зменшаться викиди шкідливих речовин в атмосферу.

Переоснащення виробничих фондів підприємства та освоєння нових технологій, з одного боку, сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, формує середньострокові та довгострокові конкурентні переваги, дозволяє підприємству випускати продукцію високої якості відповідно до рівня розвитку технічних досягнень, з іншого, має особливе значення для галузі в цілому, оскільки ті підприємства, які використовують новітні технології, сприяють тому, щоб інші підприємства з метою забезпечення конкурентоспроможності наслідували приклад більш розвинених підприємств.

Вплив матеріально-технічних елементів продуктивних сил на ефективність виробництва, на конкурентоспроможність продукції та підприємства в ринкових умовах диктує необхідність систематичного аналізу стану і тенденцій зміни технічного оснащення підприємств. Доцільно виявляти резерви і шляхи підвищення ефективності роботи підприємства, насамперед за рахунок введення в дію нової сучасної техніки і технологій. При цьому основною метою аналізу технічного рівня виробництва буде підвищення рівня ефективності освоєння, впровадження та поширення сучасних досягнень науково - технічного прогресу на підприємствах.

Високий науково - технічний рівень виробництва підвищує стабільність акціонерного механізму і приваблює нових інвесторів. Чим нижчий цей рівень, тим важче залучити стратегічних інвесторів, створити "тверде ядро" акціонерів, адже придбання акцій таких підприємств розглядаються потенційними інвесторами лише як тимчасове вкладення капіталів в розрахунок на дивіденди і кон'юнктурні коливання їх курсу. Таким чином, технічний розвиток підприємств у ринкових умовах, особливо при розвитку кризи в економіці, має

істотну специфіку порівняно з централізованим управлінням технічним переоснащенням, яку необхідно враховувати при розробці проектів технічного розвитку в сучасній Україні. Також країна потребує значних інвестицій у виробничі технології та інфраструктуру, щоб провести багатосторонню модернізацію і реконструкцію, створити економічну систему, здатну успішно розвиватися не тільки сьогодні, але і в майбутньому.

Практична реалізація інвестиційних проектів залежить від забезпечення фінансовими ресурсами, проблема залучення яких у діяльність підприємства залишається невирішеною [3]. Можливість формування достатнього обсягу джерел фінансування повинна бути підкріплена ефективною господарською діяльністю, стійким фінансовим станом підприємства.

Для відбору найбільш ефективних варіантів інвестицій у реконструкцію та технічне переоснащення діючих підприємств важлива роль належить економічному аналізу. Однак ще не сформувалось чіткого уявлення щодо аналізу інвестицій як самостійного напрямку дослідження в межах того чи іншого виду економічного аналізу. У процесі постановки і вирішення комплексу завдань, які відносяться до проблеми реалізації довгострокових капіталовкладень, виникає необхідність аналітичного обґрунтування одночасно фінансових та інвестиційних [1].

В умовах становлення інноваційної моделі розвитку економіки орієнтація технічного й організаційного розвитку підприємства на кінцеві результати діяльності є одним з найбільш важливих завдань управління. Впровадження інновацій можна назвати необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості продукції та зростання виробничих можливостей підприємства. Тому постійне покращення якості з використанням інноваційних технологій повинно стати пріоритетним напрямом розвитку підприємств.

Розвиток інноваційної бази підприємства здійснюється завдяки модернізації устаткування, технічного переоснащення, реконструкції та розширення, нового будівництва; вибір конкретного напрямку інноваційного розвитку підприємства проводиться на основі результатів діагностичного аналізу й оцінки техніко-організаційного рівня виробництва [5].

**Висновки.** Отже, оздоровлення фінансового стану підприємства неможливе без активізації інвестування, пошуку надійних і стабільних джерел інвестицій у реконструкцію і технічне переоснащення підприємства. В результаті таких інвестицій збільшуються обсяги виробництва, як правило, без розширення виробничих площ, знижується собівартість випуску продукції, зменшуються питомі капітальні інвестиції на одиницю приросту виробничої потужності, скорочуються терміни здійснення реконструкції та технічного переоснащення порівняно з новим будівництвом. Технічне переоснащення передбачає реалізацію комплексу організаційно-технічних заходів, спрямованих на якісне оновлення активної частини основних виробничих фондів підприємства, підвищення техніко-економічного рівня виробництва з метою досягнення стратегічних і тактичних цілей переоснащення та підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Ефективна реалізація технічного переоснащення на сучасному етапі визначається аспектами інноваційного, інвестиційного й відтворювального процесів на підприємстві.

Список літератури:

1. Задорожний З.В. Економічна сутність інвестицій в умовах ринкової економіки / Задорожний З.В. // Вісник Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Економіка. – 2007 – № 7. – С. 99–105.
2. Сенів Б.Г. Післяінвестиційний аналіз проектів реконструкції і технічного переоснащення діючих підприємств / Сенів Б.Г. // Збірник наукових праць викладачів і аспірантів кафедри економічного аналізу ТАНГ. – Тернопіль. – 2008 – С. 19–23.
3. Ляшенко О. Методика техніко–економічного обґрунтування інвестиційних проектів реконструкції і технічного переоснащення та її вдосконалення / Ляшенко О. // Банківська справа. – 2007 – № 2. – С. 52–60.
4. Гуцал І.С. Деякі проблеми оцінки ефективності інвестиційних програм / Гуцал І.С. // Методологія економіко–статистичного дослідження в умовах ринку. – Тернопіль : ТАНГ. – 2007. – С. 13–15.
5. Українська промисловість: погляд на перспективу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intellect.org.ua/materials/bccr/10/>.
6. Больботенко І.В. Організація заходів технічного переоснащення виробництва в сучасних умовах [Електронний ресурс] / І.В. Больботенко. – Режим доступу : <http://eprints.ksame.kharkov.ua/2860/>.
7. Олійник Л.Г. Оновлення техніко–технологічної бази підприємств легкої промисловості [Електронний ресурс] / Л.Г. Олійник. – Режим доступу : [http://www.rusnauka.com/ONG\\_2006/Economics/17956.doc.htm](http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Economics/17956.doc.htm).
8. Петрович Й.М. «Оновлення техніко–технологічної бази шляхом проведення технічного переоснащення й реконструкції підприємства» [Електронний ресурс] / Й.М. Петрович, А.Ф. Кіт, В.В. Кулішов. – Режим доступу : <http://poglyad.com/students/item/15599/>.

**Ключові слова:** технічне переоснащення, конкурентоспроможність, діяльність підприємства, технічний розвиток, інновації, модернізація.

**Ключевые слова:** техническое перевооружение, конкурентоспособность, деятельность предприятия, техническое развитие, инновации, модернизация.

**Key words:** technical reequipment, competitive ability, activity of an enterprise, innovation, modernization.

*Надійшла до редакції 01.05.2014 р.*

*Рецензент: к.е.н., доцент Камушков О.С.*